

פחד דוד

עלון שבועי בענייני פרשת שבוע

אשדוד: רח' האדמו"ר מבעלזא 43 טל. 08-8566233 פקס. 08-8521527
ירושלים: רח' בית וגן 97 טל. 02-6433605 פקס. 02-6433570

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומשה" ישראל
בנשיאות בנש"ק מורינו ורבינו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א
בן הצדיק המלובן ר' רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלובן ר' רבי חיים פינטו זיע"א

עלון מס' 432

משכיל לדוד

פרשת נח

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבינו דוד חנניה פינטו שליט"א

חכמים הזיהרו במעשיכם

להכנס. שאם יחזרו בתשובה יהיה מובן וברור שלכן נמנע המבול, שהקב"ה קיבל את תשובתם ומחל להם. ולכן לא העניש הקב"ה את נח, כי מה שהאמין ולא האמין, כוונתו היתה לשם שמים, כדי שלא יצא מכך חילול ה'.

והנה יונה הנביא נענש על שברח מפני ציווי ה' למרות שהוא התכוין לשם שמים כמו שהסברנו, כיון שזה היה רצונו של השי"ת שאנשי נינוה ישמעו לתוכחתו ויחזרו בתשובה כפי שאכן כך היה והיה מזה קידוש ה'. ואילו לא היה יונה מוכיחם לא היו שבים בתשובה וניספים בחטאם. אבל אצל דוד המבול היה גלוי וידוע לפני השי"ת שאם עד אז לא שבו בתשובה גם עכשיו כשנח עומד להכנס לתיבה לא יחזרו בתשובה, וכמו שראינו שרצו לשבור את התיבה. ומה שנח לא הזדרז להכנס לתיבה לא גרם לעיכוּב תשובתם, ונח הוא שעשה כן שחשש לחילול ה', וכנ"ל. כן נראה לבאר את מהלך הנהגתו של נח בכניסתו לתיבה, אולם מדברי רש"י משמע שהיתה תביעה על נח בהנהגתו זו. ואין לומר שנח גרם לבני דורו לחשוב שהנה גם נח ספקן באמונתו ועל כך נתבע, דמה אכפת לי ממסקנותיהם, הלעיטהו לרשע וימות, והרי עוד כרגע וכולם כלים.

ונראה דהתביעה על נח היתה הצטיירוּתו כקטן אמנה בעיני בנו חם. שחם היה צדיק בהתחלה, אבל כשראה שאביו לא נכנס לתיבה גם לאחר שכל החיות כבר הגיעו לתיבה, חשב לעצמו מדוע נח מתמהמה ולא נכנס לתיבה, אין זה אלא שאף אביו מקטני אמנה, מאמין בדברי ה' שירד מבול ואינו מאמין.

הנהגה זו שראה בנח אביו פגעה בו וגרמה לו לספיקות באמונה. ואף כשנכנס כבר לתיבה והיה מבול בחוץ עדיין אמונתו היתה מעורערת, וזה גרם לו לחטוא ולשמש מיטתו בתיבה (בר"ד לו, ז), ועבירה גוררת עבירה. ומהקלוקל הזה שנגרם לחם מהנהגת אביו לפני כניסתם לתיבה, נמשך קלוקל אחר לאחר שיצאו מהתיבה, שכשנשכר נח והתגלגל בתוך אהלה (ט, כא), היה זה חם בנו שהסתכל על אביו ערום ופגם בבריתו.

והדברים מבהילים, עד כמה מעשיהם של צדיקים צריכים להיעשות בדיקנות מבלי לגרור אחריהם שום ספיקות אפילו אצל החלשים שבדור. שהרי וודאי מצד נח הצדיק לא היה בו כל ספק, ולא היה מקטני אמנה ח"ו. אלא שדרך מעשיו נגרם חסרון גדול באמונת בנו חם.

וכאן אנו רואים עד כמה צריך להזהר בחינוך הבנים, שח"ו לא ילמדו ממעשינו דבר לא טוב, ועלינו להסביר להם מדוע עשינו מעשה פלוני הנראה להם שאינו לפי רצון ה'. שהרי נח שהשתבח בחינוך בניו כדי שיעמדו איתן בפני דור המבול, בעבור שלא הסביר לבניו את סיבת התמהמהותו להכנס לתיבה, גרם בכך לספיקות אצל בנו חם, עד שעבר על ציווי ה' בתוך התיבה.

ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל התיבה מפני מי המבול (ז, יז)
ומבאר רש"י בשם חז"ל (ילקוט"ש נח נ"ו) אף נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול ולא נכנס לתיבה עד שדחקהו המים.
והענין תמוה, היתכן שנח שהתורה מעידה על צדקותו ואומרת (ו, ט) נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, יתפס להנהגה של קטני אמנה ויסתפק בליבו אם דבר ה' יקום והמבול יבוא.
ועוד שלא מצינו שנח נענש על כך, דאיתא ברש"י (ז, יז) שהקב"ה הגן עליו מפני דור המבול שרצו לשבור את התיבה, משמע שלא זו בלבד שלא נענש על כך שמאמין ואינו מאמין, אלא אדרבה השי"ת מגן עליו.

ונראה לבאר בזה, דודאי נח בתוך ליבו האמין שדברי ה' יתקיימו במילואם, ובפרט לאחר שראה את התגשמות דברי ה', שכל החיות הקרובים והרחוקים מאלו שלא שיחתו את דרכם באו אל התיבה זוגות זוגות (ו, ט). אלא נח ידע שחסדי ה' לא תמו כי לא כלו רחמיו (איכה ג, כב). ואם אנשי דור המבול יחזרו בתשובה אפי' ברגע האחרון, ואפי' רק חלק מהם יהרהרו בתשובה הקב"ה לא יביא את המבול. והרי בכניסתו לתיבה מורה נח ואומר לבני דורו הנה לא שבתם בתשובה ולא שמעתם לאזהרותי, נגזרה הגזרה והמבול מגיע. ואם אכן יתממש חששו ותקוותו של נח ויהרהרו בתשובה והמבול ימנע לאחר שכבר נכנס לתיבה, יהיו אנשים בעולם שיטענו ויטענו הנה התברר שכל נבואותיו והתראותיו של נח אין בהם ממש ובשקר יסודם, ולא יתלו את מניעת המבול בהרהורי תשובה שלהם או של אחרים, ויגרם בזה חילול ה' גדול. שהנה ח"ו אין דין ואין דין איש הישר בעיניו יעשה, וזוהי תוצאה הפוכה ממה שרצה השי"ת להפיק מגזרת המבול, שהקב"ה מעניש לרשעים ומחל לשבים אליו באמת.

ורעיון כזה מצינו, אצל יונה הנביא שברח מפני ה', שציווהו ללכת לנינוה ולהתנבא עליה שבעוד ארבעים יום נינוה נהפכת (יונה א, ג). וטעמו היה כטענתו של נח, שאולי אנשי נינוה יחזרו בתשובה, והקב"ה יתמלא רחמים עליהם ולא יחריב את נינוה, ואז יכחישו את נבואתו. או לחילופין יסתפקו בנבואתו שלא ה' שלח אותו. וכבר אמרו חז"ל על יונה הנביא שהיה אחד מהצדיקים שמסרו את נפשם על בני ישראל. ועיין בספר **כסף נבחר** מאת הרב הקדוש האלוקי כמוהר"ר רבי **יאשיהו פינטו** זיע"א מה שהאריך בזה.

לכן נח ברצותו למנוע את החילול ה' לא היה אכפת לו להצטייר כקטן אמנה בעיני בני דורו. ולא נכנס לתיבה עד הרגע האחרון האפשרי, עד שדחקהו המים

פרשת נח, ג' בחשוון תשס"ט

ירושלים	תל אביב	באר שבע
16:15	16:29	16:33
הדלקת נרות		
17:26	17:28	17:29
מוצאי שבת		
18:07	18:03	18:04
רבינו תום		

הילולת דצדיקיא

ד - רבי אליהו שרים	ז - רבי מאיר שפירא מלובלין
ה - רבי משה בירדוגו	ח - רבי נחום מהורדנא
ו - רבי יהודה החסיד	ט - רבינו אשר בן יחיאל - הרא"ש

**"ויאמר אלהים לנח
קץ כל בשר בא לפני
כי מלאה הארץ חמס
מפניהם והנני משחיתם
את הארץ"** (ו.י.ג)

רש"י הקדוש מצטט את מאמר חז"ל המפורסם שלא נחתם גזר דינם של דור המבול, אלא על איסור גזל, וכמפורש בגמרא מסכת סנהדרין (דף קח). "אמר רבי יוחנן בא וראה כמה גדול כחה של חמס שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל, שנאמר כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ".

והנה אדם הקרוי בפנינו 'גזלן', הינו לקוי מאוד בעיקרי האמונה בה' יתברך. וכבר דרשו דורשי רשומות את רמזי אותיות הא-ב: א.ב.ג.ד: כשיש (א) אמונה בה' יתברך, שם יש (ב) ברכה, אולם כאשר יש (ג) גזל - שם תמצא (ד) דלות. רק ממון אשר בא לאדם בנקיון כפים יש בו ברכה והצלחה, ואותו שום אדם בעולם לא יוכל ליטול ממנו.

יש מקרים שהקב"ה רוצה להעניק מתנה לאדם, וכך הוא קם בבוקר בהיר ומוצא את עצמו מושפע בשפע גדול, עד בלי די. דוגמה לכך אפשר למצוא במעשה שהתרחש באחד הקניונים בארץ, ומקפל בתוכו שאלה הלכתית מעניינת מאוד.

אנשים רבים הגיעו באותו יום לקניון, ולאחר שערכו את הקניות, עמדו בתור לתשלום בקופה. אחד הלוקחות החל להשתעל, והשיעול גבר מרגע לרגע, עד שמפיו ניתזו 'זיקוקין' על האנשים האחרים שעמדו לפניו בתור.

האדם שעמד מאחורי המשתעל העיר לו על כך, ואמר שאין זה מן הראוי לנהוג כך, כיון שידוע שניצוצות שכאלו היוצאים מפיו של המשתעל, עלולים להזיק לאנשים רגישים כמו זקנים וילדים, והציע לו לעמוד בצד, המשתעל שמע את הדברים ולא התמרד, עזב את התור והמתין מן הצד, והאדם שהעיר לו התקדם עתה ותפס את מקומו של המשתעל.

והנה, לאחר שהמעיר שילם את חובו בקופה, קרה משהו... מנהל הקניון ניגש אליו עם מעטפה בידו, ומסביבו עדת צלמים המנסים לתפוס כל 'פזוה' אפשרית.

הוא מוסר לו את המעטפה, ומודיע לו חגיגת שיש כאן תלושי קניה בסך של לא פחות מ-10,000 שקלים, וכל זאת משום היותו ה'לוקח המיליון' של הקניון...

כל אחד יכול לנחש מה קרה עכשיו. המשתעל, שעמד בצד, הפסיק להשתעל... ובא לתבוע את תלושי הקניה הללו לעצמו, שכן אלמלא יצא מן התור, הוא היה אמור לזכות בהם...

הסיפור הגיע לשולחנו של הגר"י זילברשטיין שליט"א, ונשאלה השאלה

מה אומרת התורה במקרה שכזה? וכך מספר הגר"י בספרו "ברכי נפשי": בהיותי אצל גיסי מרן הגר"ח קניבסקי, אמרתי שלדעתי תלושי הקניה אינם שייכים למשתעל, אלא למי שהעיר לו, שכן במצב שבו היה המשתעל, ששיעוליו הזיקו לבריות, היה אסור לו לעמוד בתור, וכיון שכך אין לו זכות לתבוע את התלושים. גיסי הסכים לדברים, אלא שהדגיש יותר את היותו של המשתעל בגדר מזיק.

גם הגאון רבי ניסים קרליץ היה בדעה שהמשתעל אינו אמור לזכות בתלושים, ומסיבה אחרת. הגאון שליט"א הסביר זאת בכך ש'האנשים זוכים, ולא התלושים', ומן השמים רצו שהמשתעל לא יזכה, ולכן סיבבו שישתעל ויעזוב את התור, ואם השי"ת היה רוצה שהוא יזכה, לא היה מביא את שיעוליו העמוקים, ולהוצאתו מן התור.

הגר"נ ציטט את מה שסיפר החפץ חיים, על ת"ח שהתארח בביתו של איש פשוט אחד, ושניהם רכשו כרטיסי הגרלה. והנה, בעה"ב אמר לעצמו שמן הסתם בשמים רוצים לעשות טובה לתלמיד חכם המתארח בבית, ולכן לכרטיס שלו יש יותר סיכויים לזכות בהגרלה.

מה עשה? לאחר שנרדם הת"ח האורח על מיטתו, קם בעל הבית והחליף את הכרטיסים. את שלו הניח בכיסו של הת"ח, ואת הכרטיס של הת"ח לקח לעצמו.

ומה קרה בסוף? הכרטיס של הבעה"ב, שהיה מונח עתה בכיסו של הת"ח, עלה בגורל, וזכה בהגרלה הגדולה.

ראה בעל הבית בהפסדו הצורב, והחל להתפתל סביב האורח בתירוצים ובנימוקים, תוך שהוא 'מסביר' לו ש'הכרטיס שלי 'נפל בטעות' לתוך הכיס שלך, והכרטיס שלך נפל בטעות אל הכיס שלי"...

אמר על כך החפץ חיים: וכי כרטיסים זוכים?! הלא האנשים זוכים! ומי שהשי"ת רוצה להעניק לו את ההון, הוא הזוכה, ואין בלתו! ואם בעל-הבית הניח את כרטיסו בכיסו של הת"ח, ולבסוף דוקא כרטיס זה זכה, אות ברור הוא שכך רצו בשמים, ומה לו להתלונן עתה על כך.

וכך גם במקרה של הקניון, אמר הגר"נ שליט"א; אם הקב"ה סיבב את העניין בצורה כזו, אות הוא שהתלושים היו צריכים להגיע לידיו של האדם השני.

הרי כל הסיפור הזה של רצון בעלי הקניון להעניק מתנות ל'קונה המיליון', נשמע הזוי, ורק אחת להרבה שנים שומעים על דבר כזה, ולכן ברור שכך גילגלו מן השמים כדי שהאדם שהעיר למשתעל, יזכה בפרס.

ויתירה מזאת; האם מדובר באמת בקונה המיליון? היש למשהו ראיות על כך? הרי ברור שבעלי הקניון חיפשו פרסומת לעצמם, ולכן עשו את העניין בדרך שכזו, והביאו צלמים ועיתונאים כדי שידווחו אחר כך על הסיפור המרתק, אבל לא שהיה זה באמת הקונה המיליון.

מכל זה מוכח שהיה זה רצונו של השי"ת להעניק מתנה לאדם ההוא, ולכן מי שהגישו לו את המעטפה בפועל, הוא הזוכה.

חוד הפרשה

תולה ארץ על בלימה
נצור לשונך

נחשב מאוהבי ה'

1. מהו העיקר בתולדותיהם של הצדיקים?
2. מה הם ההבדלים שבין דור המבול לדור הפלגה?

אם על ידי מניעת הספור לא יגיע לו היוזק ממון, רק שיחרפוהו עבור זה, בודאי אסור, ואין לו לחוש לזה כלל, וידע כי עבור זה יהיה נחשב מאוהבי ה' יתברך, ופניו יאירו כאור השמש, כמו שאמרו חז"ל "הנעלבין ואינם עולבין, שומעין חרפתן ואינם משיבין וכו', עליהן הכתוב אומר: ואוהביו כצאת השמש בגבותו".

מאוצרו של מורנו ורבנו הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

מן האוצר

**"ויחל זה איש האדמה
ויטע כרם וישת מן
היין וישכר ויתגל בתוך
אהלה".**

ובמדרש (ב"ר לו, ג) נתחלל, ונעשה חולין, למה ויטע כרם, לא היה לו ליטע דבר אחר של תקנה, לא יחור אחד, ולא גרופית אחת, אלא ויטע כרם. וצריך ביאור, שכן שני דברים שנו כאן, נתחלל דבר אחד ונעשה חולין דבר שני, וראשון חמור מאחרון, שכן מי שנעשה חולין עדיין לא נתחלל, ואין לך מתחלל שלא יצא לחולין.

ונראה, ששניהם היו בנח, ומתוך שיצא לחולין נתחלל. ולפי מה שאמרו בגמרא (סנהדרין ע"א), אמר לו הקב"ה לנח, נח, לא היה לך ללמוד מאדם הראשון, שלא גרם לו אלא יין, לפי שאותו אילן שאכל ממנו אדם הראשון גפן היה, ואין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין. וידוע מספרים, שהיין הוא בחינת גבורה (עץ חיים לג, ג), ורמז לדבר מצינו בדברי חכמים שאמרו (במדבר י"ח), גבורה של

הבטלה מביאה לידי עבירה

תורה היא ב"אשרי", אבל גבורת יין הוא ב"אוי", "הוי גבורים לשתות יין" (ישעיה ה, כב), ואמרו עוד (שהש"א, טו) אף הרשעים נקראים גבורים, שנאמר, הוי גבורים לשתות יין.

לפי שקלקל אדם הראשון ביין בערב שבת, תיקנו חכמים שיהא אדם מקדש על היין בערבי שבתות להמתיק הדינים והגבורות, ולפי שנתעסק נח בנטיעה כשיצא מן התיבה, הוציא עצמו לחולין, שהרי לא ציוהו המקום שיהא נוטע אילנות, אלא הקב"ה בעצמו היה מוחזירם, ואם תאמר מנין היה נח יודע דבר זה, מן היונה שחזרה אליו ועלה זית טרף בפיה, יודע היה שחזר הקב"ה ונטע אילנות שנעקרו על ידי מימי המבול, ואף על פי כן נתעסק בנטיעה, בדבר שלא היה בו צורך לעולם, על ידי כן הוציא עצמו לחולין, שכן אין דרכו של צדיק שיהא עוסק בדבר בטל ובדבר שאין צורך לעולם בו.

ועל ידי שהוציא עצמו לחולין, וביטל זמנו, הביאתו הבטלה לידי עבירה ונתחלל, ונטע כרם ולא דבר אחר של תקנה, מיד נתקעס עליו המקום, שכן יודע היה נח שקלקל אדם הראשון בגפן, והביא יללה עליו ועל העולם כולו, וגרם מיתתו לדורות, ואף על פי כן לא מצא דבר אחר להתעסק בו אלא היין, הוי אומר, מה גרם לו שיתחלל, זה שהוציא עצמו לחולין וביטל זמנו ונתעסק בדבר שלא היה צורך לעולם בו.

"וישלח את העורב ויצא ויצא ושוב". (ת. ד.)

יש להתבונן בזה שהקב"ה ברא את מין העורב וציוה לנח להביאו אל התיבה כדי להחיות זרע על פני הארץ ממנו, וכל ימי הארץ הוא יתברך זן ומפרנס רבי רבבות עורבים מסוף העולם ועד סופו ומבריא את העולם עד חורבנו, ומטרת בריאת העורב והצלתו מממי המבול היא - כדי שיביאו העורבים מזונות לצדיק אחד שישתתר באחד מן הזמנים בנחל כרית, ובשביל פרנסת הצדיק ההוא במשך זמן קצר, זן הקב"ה ומפרנס את כל העורבים למיניהם כל ימי השמים על הארץ.

ומכאן, כותב הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל בחיבורו "אזנים לתורה" - תשובה ניצחת למשתמטים מלתת כסף לשיבות, בטענה שחלק ידוע מהכסף הולך על הוצאות והחזקת המשולח וב"ב. והלא אנו רואים שכדאי לפרנס את כל משפחות העורבים שהיו ושהיו בעולם, בשביל שיגיע פעם על ידיהם "לחם ובשר" לצדיק אחד.

"למשפחתיהם יצאו מן התבה". (ת. ט.)

על מאמרו של רבי יוחנן בגמרא מסכת סנהדרין (דף קח.): "למשפחותיהם - ולא הם", נשברו כבר קולמוסין רבים, לפרש את כוונת דבריו של רבי יוחנן, עד שהרב "באר שבע" אומר במפורש: "ולא ידענא פירושו".

ביאור יפה למאמר זה, מובא בספר "חלוקי אבנים", המבאר זאת על פי דברי הגמרא במסכת חולין (דף נח:): "כל בריה שאין בה עצם, אינה חיה י"ב חודשי". והואיל ולפי המסורה (מסכת עדיות דף פב.) נמשך משפטם של אנשי דור המבול, משך שנים עשר חודשים תמימים. יוצא איפוא שיצורים אלו גוועו בתיבתו של נח, בתקופת זמן זו. ומן התיבה יצאו אך ורק צאצאיהם - "למשפחתיהם".

"לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם". (ת. כא.)

רעיון נפלא שכותב בספר "הפלאה":

האדם, נמשך בימי ילדותו אחר מעשה נערות - מחמת טבע הגוף החומרי שבו, וכפירוש רש"י שנתקלה האדמה בעבור האדם, שחטא האדם הוא בעבור יצירתו מן העפר. וכמו שמקללים את האם: "ארורה שזה ילדה".

מן המעיין

אלא שלפי זה היה ראוי להיות שכל זמן שיוקין האדם - יזדכך החומר, וכן ראוי הוא שכשיצאו ויחלפו ימי הנערות ישליך האדם את מעשה הנערות וידבק בשכל נשמתו, כי כן דרך השכל באדם להתגדל לפי רוב השנים...

אלא שהמציאות היא הפוכה: כי

יצר לב האדם בגדלותו - יותר רע משהיה בימי נערותו, ומוכח מכך שרשעתו אינה מצד תולדת העפר אלא שיצרו הרע תקפה ומשל עליו. ואם כן אין לחייב את האדמה בעבור שהטביעה באדם כוחות ומידות רעים, כשם שאנו רואים שנהפוך הוא ככל שיוקין האדם כן מתקלקלים עוד מעשיו.

וזה שאמר הכתוב "לא אסף לקלל את האדמה בעבור האדם" - בעבור שהולידה את האדם, "כי יצר לב האדם" כשהוא בגדלותו "רע" יותר מנעוריו.

"ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים". (ט. ב.)

בספר "תורת בני יששכר" פירש פסוק זה, ע"פ הכתוב ב"חובת הלבבות" שספר אחד מן החסידים על אחד מהיראים שנמצא ישן באחד המדברות. אמר לו: האינך ירא מן האריה שאתה ישן במקום הזה? אמר לו: אני בוש מהא-להים שיראני ירא זולתו.

ותוכן דבריו: שאם אדם מפחד מהשי"ת, אזי ע"י אותה יראה תיפול אימתה ופחד על כל הנבראים והם יראים ליגוע בו ולהרע לו. ואדרבה הם כפופים לו, כענין דניאל בגוב האריות, ועוד רבים כהנה.

וזה פשט הפסוק "ומוראכם וחתכם" - המורא והפחד שלכם, מה שאתם מפחדים ויראים מהשי"ת, "יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים" - שתפול עליהם על ידי זה אימתה ופחד, ואדרבה הם "בידכם ניתנו".

במאמר זה
הקודם בשבוע
שעבר, הזכרנו
כמה מקרים של
בריאת בעלי
חיים על ידי חכמי
ישראל, וסקרנו
כמה היבטים הלכתיים
והשלכות מעשיות העולות
באמת הראיה התורנית.

הרב חיד"א בספרו "שם הגדולים" מזכיר את הג"מ אליהו אבד"ק
חעלם, "והיה בקי בספר יצירה וברא גברא כמ"ש נכדו. ושמעתי
מעט"ר אמ"ן ששמע מפי בנו של הגאון שער אפרים ז"ל, נפלאות
שעשה הגאון מהר"ר אליהו הנזכר בכוח קבלה מעשית אמיתית
לעת הצורך וסכנה. וראיתי בספר שאילת יעב"ץ (ב. פב) ששמע
מהרב אביו ז"ל כי אותו הנוצר על ידי ספר יצירה ע"י הגאון מו"ה
אליהו הנזכר, ראה שהיה הולך וגדל מאוד, ונתיירא שלא יחריב
העולם, על כן נתק השם ממצחו ונתבטל ותב לעפריה".
בהערות "מקדם לעין" של רבי שלמה אהרן ורטהימר זצ"ל,
לספרו האחר של הרב חיד"א "מדבר קדמות" (מערכת יוד. כז) שם
מזכיר החיד"א ענין זה, הוא מציין שפעם אחת שכח בערב שבת
קודש להוציא מפיו את השם הקדוש שעל ידו יצרו, וכשנזכר
אחר אמירת 'מזמור שיר ליום השבת', הלך ולקחו ממנו וציוה
אחר כך להקהל שבבית מדרשו לומר שנית 'מזמור שיר ליום
השבת'. וכן נהגו אחר כך בבית מדרשו לומר תמיד ב' פעמים
'מזמור שיר ליום השבת'. וכן הוא המנהג בבית מדרשו בעיר
פראג עד היום.

צירוף הנברא לעשרה

בשאלת מעמדו ההלכתי של נברא שכזה, עסק ה"חכם צבי"
בתשובותיו (הכס צבי סג) וכך הוא כותב: נסתפקתי, אדם הנוצר
על ידי ספר יצירה כאותה שאמרו בסנהדרין רבא ברא גברא, וכן
העידו על זקני הגאון מוהר"ר אליהו אבד"ק 'חעלם', מי מצטרף
לעשרה לדברים הצריכים עשרה כגון קדיש וקדושה, מי אמרינן
כיון דכתיב 'ונתקדשתי בתוך בני ישראל' לא מצטרף, או דילמא
כיון דקיי"ל בסנהדרין 'המגדל יתום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב
כאילו ילדו מדכתיב חמשת בני מיכל וכו' וכי מיכל ילדה והלא
מירב ילדה? אלא מירב ילדה ומיכל גדלה'. הכא נמי כיון שמעשה
ידיהם של צדיקים הוא ליה בכלל בני"י שמעשיהם של צדיקים
הן תולדותם...

ואת ספיקו זה, מסכם החכם צבי וקובע דמכיון שמצינו לרבי
זירא שאמר "מן חבריא את - הדר לעפרך" הרי שהרגו, ואי סלקא
דעתך שיש בו תועלת לצרפו לעשרה לכל דבר שבקדושה, לא
היה רבי זירא מעבירו מן העולם, דאף שאין בו איסור שפיכת
דמים דהכי דייק קרא "שופך דם האדם באדם דמו ישפך" -
דוקא אדם הנוצר תוך אדם, דהיינו עובר הנוצר במעי אמו הוא
דחייב עליו משום שפיכות דמים, יצא ההוא גברא דברא רבה
שלא נעשה במעי אשה. מכל מקום כיון שיש בו תועלת לא היה
לו להעבירו מן העולם. ומכאן שאינו מצטרף לעשרה לכל דבר
שבקדושה.

גולם תבנית מן האדמה יצרת (ב')

אגב, נספר כאן מה שמספר הגאון יעב"ץ בעצמו, אודות סופו
של הגולם הנברא, לאחר שהוציא לפועל את התפקידים שהטיל
עליו זקינו רבי אליהו ב"ש, וכך הוא כותב: "שמעתי מפה קדוש
אמ"ה ז"ל [ה"חכם צבי"] כי אחר שראהו הולך וגדל מאוד, נתיירא
שלא יחריב את העולם, על כן ניתק את השם ממצחו ונתבטל
וחרז לעפריה. אבל הזיקו ועשה בו שריטה בפניו בנתיקת השם
ממנו"....

על פי המסורת שנמסרה מפי זקני קהילת חעלם, "נטמן הגולם
בעליה של ה"פוליש" בכניסה לבית הכנסת הגדול בתוך הגניזה
בין שמות ספרים קרועים ותשמישי קדושה פסולים. שם מונח
הגולם עטוף בטלית קרועה. ואסור לעלות שמה בגלל סכנה
שקרתה לפני שנים רבות, לאדם שהעז לעלות לשם כדי לחטט
בין הספרים ולראות את הגולם"....

להצטרף למנין

במקום אחר אנו מוצאים דיון דומה, לענין אם ראוי להצטרף למנין
גברא הנברא על ידי ספר יצירה, שמעתי מביאין ראייה לאיסור,
דאם לא כן למה היו השבטים מוכרחים להצטרף להקדוש ברוך
הוא לעשרה ויותר? הוי להו לברוא גברא. ויש לסתור ראייה זו
ואכמ"ל. (מנחם ציון. שם הגדולים א. פו).

הגאון חיד"א מציין בחיבורו "ברכי יוסף" (או"ח נה. ד) שראה
במכתב להרב מהר"י לייב כ"ץ בן הרב "שער אפרים" שהביא
ראיה ממהיא דרבי אליעזר שחרר עבדו כדי לצרפו למנין, ועבר
על מצות עשה "לעולם בהם תעבדו". ואם איתא דמצטרף, יברא
אדם על ידי ספר יצירה, דרבי אליעזר גדול כוחו, כמ"ש במדרש
הנעלם.

ואולם הגאון חיד"א דוחה ראייה זו: דאפשר דממדת חסידות
לא בעי עביד, ועוד שכל כי האי גוונא דבעי הכנה מרובה והזמנה
מילתא, לא כל שעתא עביד. ולענין הלכה, מסכם החיד"א את
הסוגיא הזו בהחלטיות:

"דליכא ספיקא דאדם כזה דינו כמי שהוא חרש שאינו שומע
ואינו מדבר, כי אשר יצר את האדם הזה אין בו כוח רק להיות
משיב הרוח חיוני, ואם כן ודאי אינו מצטרף, דהוי כאיש אשר לא
שומע ולא מדבר דאינו מצטרף".

מלאכת לש או בונה?!

היבט הלכתי אחר, מרתק ומעניין אף הוא, בסוגיית היצירה, נדון
בשו"ת "גזע ישי" לרבי יהודה שמואל אשכנזי:

נסתפקתי, אי שרי להו לרבנן דרב חייליהו ועסקי בספר יצירה וברו
גברא, למעבד להאי עבידתא ביומא דשבתא? מי אמרינן כיון דלא
קא עבדי רבנן מעשה בידים בהאי עיסקא דעסקי בספר יצירה
אלא דמצרפי אותיות השם שבו נברא העולם, ועל ידי צירופם
את אותיות השם הקדוש - האדם או הבהמה איברו, ממילא, לא
עבדי בהכי ביומא דשבתא על איסורא דאורייתא ד'לא תעשה
כל מלאכה' דהא לא עבדי מעשה ממש בידים. או דילמא כיון
דעל ידי עקימת שפתיים בצירוף אותיות השם הקדוש מתעבד
מעשה גדול ונורא בזה דנברא אדם או בהמה, ועברי על איסור
מלאכה דבונה בשבת. ואפשר נמי על איסור מלאכה דלש בשבת
כי עסקי בהאי עיסקא ביומא דשבתא.